

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: EXAMEN-VRAAGSTUKKEN: ABR. MEY EN Drs. J. PAARDEKOOPER — LITERATUUR: M. M. DEEN Jr. EN A. ROBLES
BESLECHTE GESCHILLEN: Mr. A. E. J. NYSINGH — UIT DE FINANCIEELE HUISHOUDING DER OVERHEID: J. H. TEXTOR — UIT HET BUITEN-
LAND: J. E. ERDMAN, C. A. HUYSMAN EN C. J. MEIJER — EFFICIËNTIE: C. A. BLAZER EN L. POLAK — REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-
LITERATUUR: Mej. Dr. R. PHILIPS, Drs. G. L. GROENEVELD, J. P. DE HAAN EN J. C. SPANGENBERG

MEDEWERKERS: PROF. Mr. Dr. H. W. C. BORDEWIJK, J. P. CROIN, Mr. P. J. DAM, E. VAN DIEN, W. H. ELLES, G. W. FRESE, PROF. Dr. Ir.
J. GOUDRIAAN Jr., S. KONIJN, R. KUIJPER, JAMES POLAK, PROF. Dr. N. J. POLAK, J. E. SPINOSA CATTELA, Dr. A. STERNHEIM,
PROF. Dr. J. G. CH. VOLMER

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY
TESSELSCHADESTR 15 - AMSTERDAM, TEL. 82444

UITGEVER: J. MUUSSES - PURMEREND
TELEFOON 77 - GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDRAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADRUUK IS GEOORLOOFD, ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCIJNT MAANDELIJKS, BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10.—, FRANCO PER POST F 10.24, BUITEN-
LAND F 10.60. MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG

INHOUD

De taak van den accountant in het verzekeringsbedrijf	Blz.	81
Prae-adviezen uitgebracht op den Vijfden Verzeke- ringsdag door H. R. Reder en door R. A. Dijker (wordt vervolgd)		
Voor- en nadeelen van het gebruik van 3-deelige strooken door een incasso-afdeeling van een groote bankinstel- ling	"	86
door H. Kruse		
Literatuur	"	87
Red. M. M. Deen Jr. en A. Robles		
De kritiek op „Profits” van Victor Valentinovitch Novogilow door Mr. Dr. A. Spanjer (Slot)		
Lastige gevallen	"	89
Geval IV: Behoort een balans alle passiva te vermelden of zijn daarop ook uitzonderingen?		
Uit het Buitenland	"	89
Red. J. E. Erdman, C. A. Huysman en C. J. Meyer		
Het kostenkeerpunt in de kostprijberekening — De ontwikkeling van het Accountantsberoep in 1928 — Het Accountantsberoep in Polen — Onderzoek naar Methoden van kantoorinrichting		
De Noorsche wet op de Accountancy	"	91
Vragenbus	"	92
Examenopgaven rekeningswetenschap der Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam	"	92
Repertorium van tijdschrift-literatuur op het gebied van Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde	"	94
Nieuwe Boeken	"	96
Ontvangen boekwerken	"	96

DE TAAK VAN DEN ACCOUNTANT IN HET VERZEKERINGSBEDRIJF

I

Prae-advies uitgebracht op den Vijfden Verzekeringdag van
20 October 1928 door H. R. Reder, accountant te Amsterdam

STELLINGEN

1. De grondslag voor de algemene taakbepaling wordt gevonden in het antwoord op de vraag, hoe groot en van welken

aard het vertrouwen is, hetwelk in het maatschappelijk verkeer wordt opgewekt door de accountantscontrole en de daarop aansluitende accountantsverklaringen.

2. Bij den huidige stand van het accountantsberoep in Nederland wekt de onderteekening van een jaarrekening door den accountant het vertrouwen op, dat naar zijn meening de balans volgens goed koopmansgebruik is opgemaakt en dat zij de vermogenspositie juist weergeeft; voorts, dat naar zijn inzicht inderdaad is verdiend het bedrag, hetwelk de winstrekening als saldo aanwijst en dat deze winstrekening de resultaten van het gevoerde beheer op doeltreffende wijze ter kennis brengt van belanghebbenden.
3. Onderteekening wekt echter, ook buiten de jaarrekening om, bovendien het vertrouwen op, dat niets is geschied, hetwelk naar het oordeel van den accountant, tot het vestigen van een juist inzicht bij belanghebbenden omtrent het gevoerde beheer afzonderlijk te hunner kennis moet worden gebracht.
4. De accountantscontrole en -verklaring hebben in het verzekeringsbedrijf bijzondere beteekenis, omdat behalve Directie, Commissarissen en Aandeelhouders een zeer groot aantal belanghebbenden bij dit bedrijf betrokken zijn en daardoor op grootere schaal vertrouwen wordt opgewekt en moet worden opgewekt dan in het algemeen het geval is.
5. De noodzakelijkheid van belangenbescherming der verzekerden heeft geen afzonderlijken invloed op de taakvervulling van den accountant; ten aanzien van omvang en aard der controle-werkzaamheden gelden derhalve uit dezen hoofde geen bijzondere overwegingen.
6. De accountantscontrole moet de administratieve verantwoording in al haar onderdeelen omvatten. Eigenaardig is hierbij in het verzekeringsbedrijf slechts het zeer groote aantal posten, waaruit de boekhouding bestaat; de bedrijfsbeoordeling biedt, behalve ten aanzien van de met de wiskundige reserve samenhangende vraagstukken, voor de oplossing waarvan speciale deskundigheid noodig is, geen bijzondere moeilijkheden.
7. Een doeltreffende administratieve organisatie is, mede met het oog op de daaruit voortspruitende mogelijkheid ter beperking van den omvang der controle van buiten af, in het

bijzonder voor het verzekeringsbedrijf een factor van overwegende beteekenis.

Er heeft, sedert de accountant ruim 40 jaren geleden zijn intrede in het Nederlandsche bedrijfsleven heeft gedaan, voortdurend bestaan en er bestaat ook thans nog verschil van meening omtrent aard en omvang van zijn taak; ook in vakkringen is men het daarover nog niet eens. Te verwonderen is dit niet. Evenals in andere gevallen, waarin een vrij beroep uit de ontsane behoeften betrekkelijk snel is opgebouwd, is er ook hier verschil in tempo, waarin de opvattingen omtrent de beteekenis ervan zich gedurende de ontwikkeling bij publiek en beroepsgenooten hebben gevormd; een bepaalde maatstaf ontbreekt, zoodat men bij de beoordeeling van de taak voor een groot deel is aangewezen op persoonlijke inzichten, welke bezwaarlijk vast te omlijnen zijn.

Het is de verdienste van Prof. *Th. Limperg Jr.*, dat hij ter gelegenheid van het in 1926 in Amsterdam gehouden internationale accountants-congres voor het eerst scherp heeft geformuleerd de zoogenaamde „leer van het opgewekte vertrouwen” en daardoor den grondslag heeft gelegd voor een doeltreffende omlijning van de taak, welke de accountant in het maatschappelijk verkeer heeft te vervullen, en voor een meer principieele gedachtenwisseling. Zijn gedachtengang, waarmede ik het eens ben en die in mijn eerste stelling in het kort is weergegeven, komt hierop neer, dat deze taak bepaald wordt door het vertrouwen, hetwelk de accountantcontrole en de daarop gegrondveste verklaring in het maatschappelijk verkeer opwekken. Is er een norm te vinden, waarin dit vertrouwen kan worden uitgedrukt, dan kan er in beginsel geen verschil van meening meer bestaan omtrent de eischen, welke men aan den accountant bij het uitoefenen van zijn taak mag stellen. Meeningsverschil is dan nog slechts mogelijk ten aanzien van de middelen, welke op grond van vak-technische overwegingen moeten worden toegepast bij de uitoefening van de taak, doch niet meer ten aanzien van de algemeene beteekenis dier taak en dientengevolge van de verantwoordelijkheid, welke de accountant door het aanvaarden en uitvoeren zijner opdracht en door het op grond daarvan afgeven van verklaringen op zich neemt. Het vraagstuk is daardoor, althans in beginsel, teruggebracht tot het zoeken naar de norm, welke op een bepaald tijdstip en in een bepaald land voor de meting van het opgewekte vertrouwen mag worden aangelegd. Ook dat is een moeilijk werk, waarbij verschillen van opvatting mogelijk zijn; de discussie is thans echter verplaatst naar een terrein, hetwelk bij algemeene beschouwingen, zooals die ook thans aan de orde zijn, beter kan worden overzien dan bij gemis van dezen grondslag mogelijk zou zijn.

Ik meen, dat er in het maatschappelijk verkeer een meetbaar vertrouwen in accountantsarbeid en accountants-verklaringen is ontstaan en heb deze meening vastgelegd in de stellingen 2 en 3.

Men verwacht van den accountant, die een jaarrekening voor accoord heeft geteekend, dat hij zich er rekenschap van heeft gegeven, dat deze juist is opgemaakt. De jaarrekening is het sluitstuk van de administratie; dit stuk, benevens de toelichtingen, welke er als regel in publieke naamloze vennootschappen bij worden verstrekt, vormen de definitieve verantwoording van de bestuurders, waarin zij het resultaat van hun bemoeiingen ten behoeve van het bedrijf hebben neergelegd. De accountant, die de jaarrekening onderteekent, verklaart, dit is naar mijn overtuiging bij den huidige stand van het beroep de meening van belanghebbenden, dat hij deze definitieve verantwoording doeltreffend acht voor de beoordeeling door diegenen, die van de onderteekening kennis nemen en dat het gevoerde

beheer hem geen aanleiding geeft tot het maken van opmerkingen.

Wat beteekent dit?

In de eerste plaats, dat de balans en de daarbij gegeven toelichtingen ook volgens het oordeel van den accountant een juist beeld geven van den vermogenstoestand van het gecontroleerde bedrijf. Dat wil zeggen, dat de activa en passiva volledig zijn opgenomen met de bedragen, welke daarvoor bij toepassing van de regelen van goed koopmansgebruik behooren te worden vermeld. Doch ook, dat de op de balans gebrachte activa werkelijk aanwezig zijn. Het is niet waarschijnlijk, dat belanghebbenden bij het kennis nemen van de goedkeurende accountants-verklaring een minderen maatstaf zouden aanleggen, door bijvoorbeeld de mogelijkheid te veronderstellen, dat de accountant zich, voor zoover van een niet-terzakekundige kan worden verlangd, van deze aanwezigheid binnen redelijke grenzen geen rekenschap zou hebben gegeven.

In de tweede plaats, dat de accountant heeft nagegaan, of de winstrekening en de daarbij verstrekte toelichtingen ook naar zijn oordeel de behaalde resultaten juist en op doeltreffende wijze weergeven. Dat wil zeggen, dat volgens degelijke, eerlijke begrippen inderdaad ten minste verdiend is het bedrag, hetwelk de winstrekening als saldo aanwijst en dat de cijfergroepering, welke de winstrekening bevat, geen misleidend beeld geeft van de resultaten der bedrijfsvoering. Ik geloof niet, dat ik overdrijf, indien ik het vertrouwen, hetwelk belanghebbenden te dezen aanzien in accountantsarbeid en -verklaring stellen, aldus omschrijf.

Ik bezigde hierboven met opzet de woorden „ten minste”. Ik ben namelijk van oordeel, dat de accountant toegankelijk moet zijn voor overwegingen van voorzichtig beleid bij het opmaken van de jaarrekening en dat hij zich slechts in die gevallen, waarin „depreciatie” het karakter draagt van misleiding of opzettelijke benadeeling van belanghebbenden of van kennelijke overdrijving, tegen het voeren van een reserveeringspolitiek moet verzetten. Immers, de bedrijfsresultaten komen als regel eerst doeltreffend tot uitdrukking, indien men ze beschouwt over een veel langere periode dan één boekjaar. Jaarlijkse afsluiting is noodig en nuttig. Maar zij brengt, dat leert de ervaring in het bedrijfsleven onmiskenbaar, in de meeste gevallen het gevaar met zich van onderschatting der factoren, welke op langeren duur de resultaten nadeelig kunnen beïnvloeden.

Balans en winstrekening geven intusschen de beheersverantwoording slechts in gecomprimeerden vorm; zij vormen een, men mag zeggen uiteraard onvolledige, samenvatting van hetgeen de geheele administratieve verantwoording ten aanzien van de bedrijfsvoering leert. Welnu, heeft het ontbrekende betrekking op bijzonderheden, waarvan kennisneming door belanghebbenden noodzakelijk is, om het verleenen van décharge op onvoldoende gronden te voorkomen, dan is het de plicht van den accountant, om deze leemte in zijn verklaring aan te vullen. Ik meen mij hier van het geven van voorbeelden te mogen onthouden; ik zal ze geven bij de beantwoording van de debaters, indien hun opmerkingen daartoe mochten leiden. Maar ik mag er reeds op wijzen, dat deze uitspraak, welke door velen niet of slechts aarzeland zal worden aanvaard, niettemin van groot belang is. Ik meen, dat de accountant door het afgeven van een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening tevens het vertrouwen opwekt, dat er naar zijn oordeel niets is geschied, dat voor het vestigen van een juist inzicht bij belanghebbenden omtrent het gevoerde beheer, ook buiten de balans en winstrekening om, afzonderlijk medegedeeld zou moeten worden. Velen verwerpen deze opvatting met de eenigszins „gezwollen” uitdrukking: „de accountant behoort zich niet met het beheer te bemoeien.” Inderdaad moet men, indien men de zaak zuiver stellen wil, toe-

geven, dat er hier van „bemoeiing” sprake kan zijn. Maar uitsluitend in dien zin, dat de accountant verder ziet dan de cijfers, zich rekenschap geeft van de beteekenis van hetgeen deze uitbeelden en niet terugschrikt voor het uitoefenen van critiek, ook openlijke, indien deze naar zijn eerlijke overtuiging in het belang dergenen, die vertrouwen in zijn arbeid en verklaring stellen, noodig is.

Het gaat hier natuurlijk slechts om bezwaren van overwegenden aard. Niemand zal willen beweren, dat de accountant de bedrijfsleiding in alle details en overwegingen moet volgen en heeritiseeren; dit ware, zoowel voor de beheerders als voor den accountant, onhoudbaar. Maar mee-oordeelen in de groote lijnen en zijn meening zeggen, indien er naar zijn inzicht gevaren ontstaan, waarop belanghebbenden moet worden gewezen, moet hij wel. Ik geloof, dat dit in het huidige stadium van de beroepsontwikkeling inderdaad van hem wordt verwacht.

Ik heb hierboven mijn beschouwingen vastgeknoopt aan de verklaring, welke de accountant door onderteekening van de jaarrekening aflegt. Deze verklaring vormt inderdaad het sluitstuk van de uitoefening der taak. Het is echter noodig, er op te wijzen, dat zij niet uitsluitend de verantwoordelijkheid bepaalt. Verantwoordelijkheid aanvaardt de accountant van het oogenblik af, waarop hij zijn opdracht aanneemt; het is zijn taak, om zijn controle van meet af aan te richten op het dragen van deze verantwoordelijkheid, zooals ik haar hierboven heb omschreven.

Hoe staat de zaak nu ten aanzien van het verzekeringsbedrijf?

Men moet bij het beantwoorden van deze vraag onderscheid maken tussehen de verschillende groepen van belanghebbenden, te wier behoefte de accountant in dit bedrijf zijn controlearbeid verricht en daaromtrent verklaringen aflegt.

In de eerste plaats mag ik dan noemen de leden der Directie van de Maatschappijen, welker administratie wordt gecontroleerd, en de leden van het College van Commissarissen, die binnen bepaalde grenzen mede de verantwoordelijkheid voor het gevoerde beheer dragen. Zij hebben er, gezien de groote omvang van het uit talloze posten bestaande administratieve complex in de verzekeringsbranche en de onmogelijkheid, om zich persoonlijk van de juistheid der verantwoording in al hare details rekenschap te geven, belang bij, dat de accountantcontrole diepgaand en doeltreffend is. Weliswaar is de structuur van het bedrijf eenvoudig en doen zich hier niet de bijzondere moeilijkheden voor, welke met name in de industrie bij bedrijfsbeoordeling en -controle rijzen, doch niettemin zijn ook in de verzekeringsbranche de factoren, welke de uitkomsten kunnen beheerschen, talrijk en is de mogelijkheid van nadeelige gevolgen van onvoldoende uitvoering en nalatigheid bij het personeel bij gemis aan systematische controle door deskundigen niet denkbeeldig. Uitvoerig behoeft ik op dit punt niet in te gaan; ik wijs slechts op het verband, dat moet bestaan tussehen portefeuille en premieinkomsten, tussehen eigen portefeuille en herverzekering, tussehen schade en terugontvangen gedeelten daarvan, benevens tussehen het bezit aan beleggingen en de inkomsten daaruit. Ik meen, dat de accountant jegens directie en commissarissen de plicht heeft, zijn taak op zoodanige wijze te vervullen, dat hij op goede gronden kan instaan voor de juistheid der administratieve verantwoording in al haar onderdeelen en voor het bestaan van het onderlinge verband, overal waar dat noodig is; van den accountants-arbeid mogen zij terecht een volledig déchargeerende werking in dit opzicht verwachten.

In de tweede plaats vermeld ik de aandeelhouders, die bij verzekeringsmaatschappijen in den regel talrijk zijn en wier obligo meestal belangrijk uitgaat boven het bedrag, dat zij in contanten hebben gestort. Ik kan geen enkele reden zien, waar-

om men ten aanaanzien van de accountantstaak, wat het bij aandeelhouders van verzekeringsbedrijven opgewekte vertrouwen betreft, een anderen maatstaf zou moeten aanleggen dan ik hierboven bij de algemeene taakbepaling heb gedaan. Aandeelhouders vertrouwen en hebben er recht op, dat de accountant op grond van zijn onderzoekingsarbeid kan instaan voor de juistheid der administratieve verantwoording en van de daarop aansluitende jaarrekening in den omvang, welken ik aan dezen waarborg zooeven heb toegekend. De accountant behoort daarop zijn arbeid te richten; systematische controle van de posten, waaruit de verantwoording is opgebouwd en beoordeeling van de beteekenis der transacties, welke aan de boekingen ten grondslag liggen, behooren derhalve ook uit dezen hoofde tot zijn taak.

Doch er is meer. De verzekeringsbedrijven nemen ten opzichte van het vraagstuk van de beteekenis der accountantcontrole een uitzonderlijke positie in, in verband met het feit, dat behalve de aandeelhouders, die het primaire risico loopen en derhalve een rechtstreeksch belang hebben bij de bedrijfsresultaten, een leger van andere geïnteresseerden bij deze bedrijven betrokken zijn. Ik heb hierbij uiteraard het oog gevestigd op de verzekerden; bij de levensverzekeringsmaatschappijen de spaarders, die jaren lang hun penningen aan de maatschappijen afdragen in het vertrouwen, dat zij of hunne nabestaanden daarvan te zijner tijd de vruchten zullen plukken; bij de schadeverzekeringsmaatschappijen de voorzichtigten, die, het risico van rampen en tegenspoeden niet zelf kunnende of willende loopen, dit risico afwentelen op de maatschappijen in de verwachting, dat deze aan hare, dikwijls zware, verplichtingen zullen voldoen.

Inderdaad is dit, zooals ik in mijn vierde stelling heb aangegeven, een uitzonderlijke positie, die de verzekeringsbedrijven slechts met de banken gemeen hebben. De verzekerden hebben, hoewel zij niet rechtstreeks betrokken zijn bij de bedrijfsresultaten, toch in hooge mate belang bij een goeden gang van zaken in het bedrijf; ook al ligt het zwaartepunt hier niet in de winstrekening, doch in de vermogenspositie, welke de gepubliceerde balansen, die zij als maatstaf nemen, periodiek weergeven, zoo is het toch ook voor hen van overwegende beteekenis, dat de beheersverantwoording juist en volgens gezonde beginselen plaats vindt en dat zij de weerspiegeling is van goed en oordeelkundig beheer.

Welke rol behoort nu het vraagstuk der belangen-bescherming van de verzekerden te spelen bij de behandeling van het onderwerp, hetwelk ons thans bezig houdt? Ik mag bij de beantwoording van deze vraag in de eerste plaats wijzen op het groote belang, dat de maatschappijen er zelve bij hebben, om deze belangen-bescherming in het algemeen, derhalve ook los van de accountantcontrole, zoo doeltreffend mogelijk te doen zijn. Zij vormt immers als het ware het fundament, waarop de verzekeringsbedrijven haar bestaan gronden; doeltreffend geregelde belangen-bescherming is wellicht het sterkste middel bij de acquisitie, omdat in welhaast geen enkele bedrijfsgroep het publieke vertrouwen een zóó groote rol speelt als in de verzekeringsbranche. Welnu, men moet bij beschouwingen omtrent de taak van den accountant in deze bedrijfsgroep met deze bijzondere eischen rekening houden. Voert men accountantcontrole in, dan doet men dit mede met de bedoeling, om een middel te meer toe te passen, waardoor men het publieke vertrouwen vestigt en vergroot; ook de verzekerden hebben er immers belang bij, dat de beheersverantwoording door onafhankelijke deskundigen wordt gecontroleerd en dat deze daaromtrent een op eigen waarneming gegrond oordeel uitspreken.

Intusschen geloof ik niet, dat het bij verzekerden door de controle en de accountantsverklaring opgewekte vertrouwen op de uitoefening van die taak van bijzonderen invloed is; in mijn vijfde stelling heb ik deze opvatting nader omschreven. De

controle, zooals deze noodig is voor directie, commissarissen en aandeelhouders, ondergaat geen wijziging door het feit, dat er buiten hen een groote groep van belanghebbenden bij het bedrijf is betrokken; ook voor deze groep is door bedoelde controle de gewenschte waarborg aanwezig. Heeft de belangen-bescherming der verzekerden derhalve op de uitoefening van de taak geen rechtstreekschen invloed, zoo is zij toch een factor, welke hier niet onbesproken mocht blijven; sterker dan bij de algemeene taakbepaling kan hierbij de aandacht worden gevestigd op de overwegende beteekenis, welke het opgewekte vertrouwen voor de taakbepaling heeft.

Deze beteekenis is hier gemakkelijker te begrijpen dan in het algemeen. Er is in het verzekeringsbedrijf een zoodanige behoefte aan publiek vertrouwen, dat men de aan de accountants-taak te geven grondslagen beter kan aanvoelen en scherper kan zien dan in de meeste andere bedrijfsgroepen. Toetst men daarbij de overwegingen aan de uiteenzetting, welke ik hierboven voor het algemeen heb gegeven, dan geloof ik, dat het vraagstuk in het juiste licht is gesteld en dat men er zich ten volle rekenschap van kan geven, of ik al dan niet heb overschat de beteekenis, welke het publiek, dat men den waarborg van accountants-controle wil geven, aan deze controle zal willen en mogen hechten.

Ik geloof niet, dat ik het vertrouwen heb overschat. Mijn schatting is niet alleen aannemelijk op grond van hetgeen valt waar te nemen, doch zij berust anderzijds ook op logische basis. Accountantscontrole heeft geen zin, indien zij niet gericht is op het vormen van een zelfstandig oordeel omtrent de juistheid en de doeltreffendheid der beheersverantwoording volgens de administratie en indien dit oordeel niet tevens in de groote lijnen omvat de conclusies, die ten aanzien van het beheer uit de administratieve verantwoording in haar vollen omvang zijn te trekken.

De vraag rijst thans, welken invloed de hierboven aangeduide taakopvatting moet hebben op den arbeid, dien de controlerende accountant in het verzekeringsbedrijf heeft te verrichten.

Ik heb reeds enkele malen aangeduid, dat ik een diepgaande, de geheele administratieve verantwoording omvattende controle noodig acht. Is men het er over eens, dat de accountant voor de juistheid van de winstrekening behoort te kunnen instaan, dan is tevens toegegeven, dat de administratie in al haar onderdeelen in het onderzoek behoort te worden betrokken; de resultaten worden immers, zooals zij in de boekhouding zijn weergegeven, systematisch en geleidelijk opgebouwd. De vraag is hierbij niet alleen, of de baten en lasten werden geboekt, zooals zij zich voordeden, doch ook, of zij in overeenstemming zijn met reglementen en voorschriften, of hetgeen ontvangen moest worden, werkelijk ontvangen is, resp. of niet meer is uitgegeven dan uit de lopende verplichtingen en behoeften logisch voortvloeit. Zoo eenvoudig deze opstelling is, zoo bewerkelijk is de uitvoering van het werkplan, dat daarin ligt opgesloten.

Ik geloof niet, dat het voor een vergadering van deskundigen op verzekeringsgebied aantrekkelijkheid zou hebben, om een gedetailleerd accountants-werkplan te hooren uiteenzetten en verklaren; zelfs voor ons accountants is dit geen onverdeeld genoegen. Maar ik begrijp, dat ik de vergadering niet zou bevredigen, indien ik niet aan de zooeven gegeven beschouwingen omtrent de algemeene omlijning van de taak enkele opmerkingen zou toevoegen, waaruit men zich althans eenig denkbeeld kan vormen ten aanzien van de praktische konsekwenties, waartoe de door mij geschetste opvatting in het bijzonder voor het verzekeringsbedrijf leidt.

Ik mag in dit opzicht beginnen met een verwijzing naar de

inleiding, welke mijn geachte co-referent straks voor U zal houden. Hij heeft op zich genomen, om meer in het bijzonder te spreken over enkele punten, welke de vergadering bij uitstek zullen interesseeren, o. a. namelijk het vraagstuk der wiskundige reserve in verband met de accountants-controle en ook de middelen, waardoor de administratieve verantwoording op een doeltreffende interne controle en daardoor op een verlichting van de accountantstaak kan worden gericht; ongetwijfeld zal U daarbij een indruk worden gegeven van den aard der overwegingen, welke bij de uitvoering van de taak rijzen.

Ik zal verder volstaan niet een meer algemeene beschouwing omtrent de controle in het verzekeringsbedrijf.

Ik heb reeds gezegd, dat ik de structuur van het verzekeringsbedrijf eenvoudig vind. Ik wil dit thans in het kort toelichten. Laat men daar de speciale vraagstukken van wiskundigen aard, welke rijzen bij de tariefbepaling en bij de balansopmaking, resp. de winstealculation in het levensverzekeringsbedrijf (voor welker oplossing speciale deskundigheid wordt vereischt, waarvoor ik groot respect heb), dan blijft over een complex van factoren, dat stellig in wezen niet ingewikkeld is. De transacties in het verzekeringsbedrijf zijn in het algemeen niet van samengestelden aard; zij zijn relatief eenvormig en bieden bij de beoordeeling geen bijzondere bezwaren. Men stuit in dit bedrijf immers niet op de eigenaardige moeilijkheden, welke met name in de industrie rijzen in verband met productie, voorraadvorming en dergelijke uit een economisch oogpunt belangrijke factoren, welker regelmatige en tijdige beoordeeling veelal groote zorgen baart.

De eigenaardige moeilijkheid bij de controle wordt in het verzekeringsbedrijf gevormd door het zeer groote aantal posten, waaruit de administratieve verantwoording bestaat. Niet de beoordeelingsmoeilijkheid, zooals die in de industrie meestentijds domineert, doch de groote mate van bewerkelijkheid leiden hier tot bijzondere overwegingen; uit een oogpunt van controle-techniek ligt hier het zwaartepunt. Ik verwijs te dezen aanzien naar mijn zesde stelling.

Er bestaat, zelfs bij mijn beroepsgenooten, een neiging tot overschatting van den omvang der controle-werkzaamheden, welke noodig zijn om de verantwoordelijkheid in de hierboven door mij geschetste opvatting omtrent de taak te kunnen dragen. De juistheid van den algemeenen regel, dat een, ook los van de accountantscontrole op zichzelf reeds noodzakelijke, doeltreffende inrichting der administratieve verantwoording bovendien een controle van buiten af in hooge mate vergemakkelijkt, wordt door de verhoudingen in de verzekerings-bedrijven duidelijk gedemonstreerd; er is naar mijn inzicht welhaast geen bedrijfsgroep, waarin een goed georganiseerde boekhouding en een doordacht gebruik van de machinale hulpmiddelen, welke den bedrijven thans ter beschikking staan, in dit opzicht tot een meer verrassend resultaat kunnen leiden dan in de verzekeringsbranche. Door toepassing van dezen regel en door een oordeelkundige onderscheiding tusschen de gevallen, waarin de omvang der accountantswerkzaamheden en de daaruit voortspruitende kosten het nuttig effect der controle overtreffen en die, waarin zulks niet het geval is, kan veel arbeid worden voorkomen. Ik erken echter, dat het in toepassing brengen van het door mij gestelde beginsel een omvangrijk werk met zich brengt. Maar ik ben ervan overtuigd, dat voor accountants moet gelden de regel, die, al baart hij zorgen, ook in verzekeringskringen als de juiste wordt erkend, n.l. dat vóór alles de waarborg degelijk moet zijn, ook al moet daardoor de premie onvermijdelijk stijgen.

Tenslotte nog een enkel woord omtrent het voorbehoud bij het afgeven eener verklaring in die gevallen, waarin de accountant bezwaren heeft, welke hem van het uitspreken van een algemeen

goedkeurend oordeel weerhouden. Aan een dergelijk voorbehoud kunnen verschillende overwegingen ten grondslag liggen.

In de eerste plaats kan het voortspruiten uit de omstandigheid, dat de administratieve verantwoording naar het oordeel van den accountant niet aan haar doel heeft beantwoord en dat hij daardoor niet of althans niet voldoende in staat is geweest, om zijn contrôle-arbeid op doeltreffende wijze te verrichten; dat in dit geval voorbehoud noodig is, zal niemand willen ontkennen.

De bezwaren kunnen voorts verband houden met ontdekte onregelmatigheden of met het feit, dat de jaarrekening volgens het oordeel van den accountant onjuist is opgemaakt. Ook in dergelijke gevallen ligt de noodzakelijkheid van het maken van een voorbehoud voor de hand.

Er is echter nog een derde overweging, welke tot het maken van een voorbehoud aanleiding kan geven. Zij houdt verband met de mogelijkheid van bezwaren ten aanzien van het beeld, dat de jaarrekening geeft van het gevoerde beheer, waarop ik reeds vroeger bij de algemeene taakbepaling de aandacht heb gevestigd. Ik wil hier niet in herhalingen treden; ik wijs er slechts op, dat in de opvatting, welke ik omtrent de taak van den accountant heb en die ik in dit referaat nader heb gemotiveerd, een beperking van de noodzakelijkheid tot het maken van voorbehoud tot de beide eerstgenoemde gevallen niet op haar plaats is.

Voorbehoud maken is op zichzelf een uiting, welke haar bedenkelijke zijde heeft; zij houdt bijna altijd in kritiek, vaak zelfs beschuldiging en maakt daardoor op degenen, die van de verklaring onder voorbehoud kennis nemen, onvermijdelijk een ongunstigen indruk, waarvan de beteekenis ernstig behoort te worden gepeild, alvorens men tot het afgeven van een dergelijke verklaring overgaat. Ik heb hier niet op het oog het accountantsrapport aan Directie en Commissarissen, hetwelk als regel niet voor publicatie bestemd is en waarin derhalve in het hier bedoelde verband geen gevaren schuilen; de meeningsuiting kan hier vrijer en meer in details geschieden dan in het voor publicatie bestemde rapport aan aandeelhouders, resp. de daarmede in beginsel overeenkomende korte verklaring. Het gaat om laatstbedoelde verklaring. Welnu, te dezen aanzien staat in de gevallen waarin bezwaren zijn gerezen, de accountant voor de moeilijkheid, om te bepalen, waar de grens ligt tusschen onverantwoordelijk zwijgen en noodeloos spreken met de daaraan verbonden gevolgen. Naar beide richtingen heeft hij zich van de beteekenis van zijn positie rekenschap te geven, alvorens een conclusie te trekken.

II

Prae-advies uitgebracht op den Vijfden Verzekeringsdag van 20 Oct. 1928 door R. A. Dijker, accountant te 's Gravenhage

STELLINGEN

1. De taak van den accountant ten opzichte van de contrôle eener jaarrekening wordt bepaald door het vertrouwen in de juistheid, dat in het maatschappelijk verkeer aan zijn goedkeuring wordt gehecht.
2. In het maatschappelijk verkeer zijn de balansen van groote ondernemingen te beschouwen als winstuitkeeringsbalansen. De onderteekening van de jaarrekening door den accountant wekt het vertrouwen op, dat de balans als zoodanig, op grond van zijn onderzoek, kan worden aanvaard. Zij wekt bovendien het vertrouwen, dat alle baten zijn verantwoord, geen andere lasten in de rekening zijn opgenomen dan die, welke in het belang van de onderneming zijn gemaakt en dat in het algemeen al datgene uit de rekening

blijkt, wat noodzakelijk is, om zich een goed beeld omtrent het beheer te vormen.

3. Er is meeningsverschil mogelijk omtrent den aard en de grootte van het vertrouwen, dat de accountantsverklaring bij den huidige stand van het accountantsberoep in ons land opwekt. Er kan evenwel geen verschil van meening bestaan omtrent het beginsel, dat het maatschappelijk belang in het algemeen — en voor het verzekeringsbedrijf in het bijzonder — eischt, dat dit vertrouwen zoo hoog mogelijk zij en alleen wordt begrensd door de deskundigheid van den accountant.
4. De contrôle op de uitgaven mag zich niet bepalen tot de formeele juistheid der desbetreffende boekingen, maar moet die uitgaven beoordeelen naar haar nuttigheid of noodzakelijkheid. Ten opzichte van de juistheid van de jaarrekening in haar geheel is een contrôle op de uitgaven alleen dan doeltreffend wanneer zij gepaard gaat met een even doeltreffende contrôle op de ontvangsten.
5. De contrôle op de te ontvangen premieën is van bijzonder belang, omdat op deze contrôle moet steunen de beoordeeling van de juistheid der balansposten: onverdiende premieën en loopend risico.
6. De wiskundige berekeningen ten behoeve van de vaststelling van het bedrag der loopende verplichtingen bij Levensverzekering Maatschappijen en de beoordeeling van de grondslagen, waarop deze berekeningen berusten, behooren voor zoover die grondslagen niet van bedrijfs-economischen aard zijn, niet tot de taak van den accountant. Hij kan te dezen opzichte steunen op de verklaring van den wiskundigen adviseur, zonder daardoor te blijven beneden de norm van het vertrouwen, dat zijn accountantsverklaring of zijn onderteekening van de balans opwekt.
7. Het behoort wel tot de taak van den accountant er voor te zorgen, dat er verband bestaat tusschen de door hem uitgeoefende contrôle en die van den wiskundigen adviseur en in 't bijzonder dat door hem opgave van alle verplichtingen, welke den accountant bekend kunnen zijn, den wiskundigen adviseur tot vaststelling van het totaal bedrag der loopende verplichtingen wordt verstrekt.

In het algemeen wordt de taak van den accountant in eerste instantie altijd bepaald door de opdracht welke hem wordt verstrekt. De opdracht kan zijn:

10. de boekhouding te controleeren met het doel om een te publiceerden jaarrekening te certificeeren.
20. te adviseeren in bedrijfs-economische of comptabele aangelegenheden, al dan niet gepaard gaande met bepaalde contrôle-werkzaamheden.

Bij eerstgenoemde opdrachten vraagt men van den accountant een attest omtrent de juistheid van de jaarrekening, met het doel dit te publiceren. Een dusdanig attest ontleent haar waarde aan de deskundigheid en de ervaring van den accountant, zoowel op bedrijfs-economisch als comptabel gebied. De waarde van dit attest wordt verhoogd, wanneer de accountant onafhankelijk is van de bestuurders der onderneming, aan het beheer van die onderneming op geenerlei wijze heeft deelgenomen, noch bij de uitkomsten op eenigerlei wijze betrokken is.

Het is vanzelfsprekend, dat wanneer een onderneming aan een accountant de opdracht geeft om een onderzoek in te stellen met het doel een accountantsverklaring (attest) als bovenbedoeld te verkrijgen, daarmede niet gepaard kan gaan eenige invloed van dien opdrachtgever ten opzichte van hetgeen de accountant als deskundige meent te kunnen en moeten verrichten om de zekerheid te verkrijgen, welke die verklaring ten opzichte van de juistheid van de jaarrekening moet opwekken.

Wanneer een fabrikant aan een chemisch- of technisch bureau

een opdracht geeft tot contrôle van een product, met het doel om met de daaromtrent af te geven verklaring den verbruiker, of het publiek als mogelijk toekomstig verbruiker, meerdere zekerheid te bieden omtrent de samenstelling, kwaliteit of zuiverheid van het product, kan hij niet tevens voorschrijven de wijze waarop dat technisch of chemisch onderzoek zou moeten geschieden. Met een dusdanige aanwijzing toch zou de fabrikant de zelfstandigheid van het bureau en de waarde van de verklaring aantasten.

(Wordt vervolgd)

VOOR- EN NADEELEN VAN HET GEBRUIK VAN 3-DEELIGE STROOKEN DOOR EEN INCASSO- AFDEELING VAN EEN GROOTE BANKINSTELLING

(Uitwerking van een vraagstuk van het Federatief Examen
Accountancy B, Juni 1928)

Voor de bespreking van de voor- en nadelen van het bovengenoemde systeem kan men zich beperken tot het nagaan van den invloed van dit systeem op de 2 voornaamste gevallen, welke zich bij de behandeling van de incassi voordoen.

Deze 2 gevallen zijn:

A. Incassi van cliënten ontvangen en doorgezonden naar correspondenten ter incasso.

B. Incassi van derden (correspondenten) ontvangen en door de Bank te incasseeren.

Bij geval A. zijn de voornaamste handelingen als volgt:

A1. De cliënt zendt de wissels op borderel in.

A2. Er worden strook-formulieren in 3 deelen vervaardigd.

A3. De wissels blijven eenige dagen in portefeuille; alle 3 deelen van de strooken zijn aan de wissels gehecht.

A4. De wissels met de aangehechte deelen 1 en 2 van de strooken gaan naar de correspondenten, de deelen 3 van de strooken blijven in den strookenbak.

A5. De verantwoordingen der wissels komen van de correspondenten binnen; de verantwoordingen zijn voorzien van de deelen 1.

A6. De verantwoordings-nota's worden aan de cliënten verzonden, bij deze nota's worden ingesloten de deelen 3.

BESPREKING DER HANDELINGEN A1 t/m A6

A1. De borderellen worden per cliënt in klemmappen opgeborgen in tijdsvolgorde en vormen aldus de ingaande incasso-boeken. Het voordeel hiervan is, dat de incasso-wissels niet meer in boeken behoeven te worden ingeschreven.

Een nadeel is dat een borderel zoek kan raken; het voordeel is hier echter grooter dan het nadeel.

A2. Het groote voordeel van het strooken-systeem is, dat men de strooken van de te verantwoorden wissels per opdrachtgever (remittent) kan sorteer en aldus gemakkelijk de verantwoordings-nota's kan samenstellen. Het voordeel van meerdere exemplaren van één strook is, dat men copieën (doorslagen) naar remittenten en correspondenten kan zenden en daardoor de bijbehorende nota's (lijsten) kan vereenvoudigen. Het beste is de 3 exemplaren van één strook tegelijk te vervaardigen door middel van carbon. Met behulp van geperforeerde vouwen vormen de 3 strooken eerst één geheel. Men kan de 3 strooken met een eenigszins verschillende tekst laten bedrukken.

Model strook (deel 3)

Nummer	Naam Remittent				
↓	↓	Datum van verantwoording		→	
Datum ontvangst	Betrokkene	Woon- plaats	Bedrag	Kosten	Vervaldatum
↓	↓	↓	↓	↓	↓
Naam Bank →					

Het papier van de strook mag niet te dun zijn ter voorkoming van kreukelen of scheuren.

A3. Het vasthechten van alle 3 deelen van de strook aan den wissel vormt een nadeel vanuit contrôle-oogpunt. Een wissel met de bijbehorende 3 strooken kunnen tegelijkertijd zoek raken. Dit wordt na eenigen tijd gemerkt daar dan de wissel „open” blijft staan op de borderellen van de ingaande incasso-administratie. Uiteraard is op een groote incasso-afdeling werkverdeling ingevoerd, zoodat de wissel-portefeuille en de ingaande incasso-administratie in handen zijn van verschillende personen.

Men zou deel 3 van de strook reeds direct afzonderlijk kunnen bewaren; een nadeel hiervan is extra werk. Immers dan moet bij verzending van den wissel met de deelen 1 en 2 naar den correspondent, het deel 3 afzonderlijk opgezocht worden en in den correspondentenbak geplaatst. In de praktijk zal men derhalve hiertoe niet overgaan; temeer niet, daar de meeste wissels slechts enkele dagen in portefeuille blijven. Bovendien is de kans op fraude met een wissel, welke in een andere plaats geïncasseerd moet worden niet zoo groot.

A4. De wissels gaan met de deelen 1 en 2 naar de correspondenten; de deelen 3 blijven in den correspondentenbak. Het voordeel hiervan is, dat de verzendlijsten naar de correspondenten zeer eenvoudig kunnen zijn; op deze lijsten behoeven alleen maar de bedragen en de nummers van de strooken (= nummers van de wissels) vermeld te worden. De noodige bijzonderheden vindt de correspondent op de strook.

Het voordeel van den strookenbak-correspondenten is daarin gelegen, dat deze bak voor een groot deel de uitgaande incasso-administratie vervangt. In den strookenbak liggen de strooken (alleen deelen 3) alphabetisch naar cliënten. Aldus is het opzoeken zeer gemakkelijk. Een nadeel uit contrôle-oogpunt is, dat de strooken uit den bak kunnen geraken; een administratief nadeel is voorts, dat men niet kan zien, op welken datum een strook van een verantwoord wissel uit den bak genomen is (van belang o.a. bij navraag door cliënten). Daarom moeten de verzendlijsten naar correspondenten in duplo gemaakt worden. De duplicaten worden in klemmappen verzameld; bij verantwoording door correspondenten worden de verantwoordingsdata op deze duplicaten ingevuld. Deze werkzaamheden dienen door verschillende personen te worden verricht.

A5. De correspondenten verantwoorden met behulp van de strooken, deel 1; de correspondenten behouden de deelen 2.

Voordeel: Met behulp van de deelen 1, te sorteer en in dezelfde volgorde als de correspondentenbak, vindt men gemakkelijk de overeenkomstige deelen 3 in dezen bak (deze